



NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Białymstoku

LBI.411.005.01.2015
D/15/502

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Białymstoku
ul. Akademicka 4, 15-267 Białystok
T +48 85 874 81 00, F +48 85 874 81 33
lbi@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	D/15/502 – Stosowanie przez administrację publiczną instrumentów prawnych zabezpieczających interesy społeczne w procesie lokalizacji elektrowni wiatrowych
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Białymstoku
Kontroler	Tomasz Pomian – główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr 93337 z dnia 11 maja 2015 r. (dowód: akta kontroli str. 1-2)
Jednostka kontrolowana	Urząd Miejski w Rajgrodzie, ul. Warszawska 32, 19-206 Rajgród („Urząd”)
Kierownik jednostki kontrolowanej	Ireneusz Gliniecki – Burmistrz ¹ (dowód: akta kontroli str. 3-6)

II. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena ogólna

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie², mimo stwierdzonych nieprawidłowości, działania organów Gminy w zakresie wykorzystywania przewidzianych prawem instrumentów przy lokalizacji elektrowni wiatrowych ze szczególnym uwzględnieniem zapewnienia społeczności lokalnej możliwości uczestnictwa w tych procesach³. Pozytywna ocena wynika z:

- wypracowania projektów studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego i miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, które zostały uzgodnione lub pozytywnie zaopiniowane przez właściwe organy i instytucje,
- sporządzenia decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach realizacji przedsięwzięcia w oparciu o rzetelnie przeprowadzoną ocenę jego oddziaływania na środowisko,
- podjęcia wymaganych prawem działań w celu poinformowania mieszkańców o planowanej zmianie studium, uchwaleniu miejscowego planu oraz wydania decyzji środowiskowej.

Stwierdzone nieprawidłowości polegały na:

- przyjęciu i zaakceptowaniu prognozy oddziaływania na środowisko dotyczącej MPZP, zleconej i sfinansowanej przez inwestora zainteresowanego wybudowaniem elektrowni wiatrowych,
- niewykonaniu analizy zasadności przystąpienia do sporządzania miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Farma Wiatrowa”⁴ i stopnia zgodności przewidywanych rozwiązań z ustaleniami studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego,
- niezawiadomieniu Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Warszawie Zarząd Zlewni w Giżycku⁵ o podjęciu uchwały o przystąpieniu do sporządzania zmiany studium.

Ponadto NIK zauważa, że:

- mieszkańcy gminy nie wzięli udziału w zorganizowanej przez Burmistrza 30 lipca 2009 r. dyskusji publicznej nad projektem studium (wymaganej przepisami art. 11 pkt 10 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym⁶), co –

¹ Od 8 grudnia 2014 r. Poprzednio Burmistrzem Rajgrodu był Czesław Karpiński.

² Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna. Jeżeli sformułowanie oceny ogólnej według proponowanej skali byłoby nadmiernie utrudnione, albo taka ocena nie dawałaby prawdziwego obrazu funkcjonowania kontrolowanej jednostki w zakresie objętym kontrolą, stosuje się ocenę opisową, bądź uzupełnia ocenę ogólną o dodatkowe objaśnienie.

³ Kontrolą objęto okres od roku 2008.

⁴ Dalej: MPZP lub plan.

⁵ Dalej: RZGW.

⁶ Dz. U. z 2015 r. poz. 199, zwanej dalej „ustawą o planowaniu”.

zdaniem NIK – wskazuje na potrzebę dokładniejszego informowania społeczności lokalnej o projektowanych zmianach, w celu zapewnienia warunków sprzyjających rzetelnej dyskusji publicznej,

- sfinansowanie kosztów sporządzenia MPZP i prognozy oddziaływania na środowisko przez inwestora budującego elektrownie wiatrowe może stwarzać sytuację konfliktu interesów oraz wpływać na transparentność i bezstronność procedur, zwłaszcza w kontekście udziału społeczeństwa,
- niewyłączenie się dwóch radnych z głosowań nad rozwiązaniami dotyczącymi zmiany studium i MPZP, w których to dokumentach inwestycję zlokalizowano na działkach ich bliskich krewnych, świadczy o nieprzestrzeganiu wymaganej procedury podejmowania uchwał Rady Miejskiej.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Opinie i uzgodnienia wymagane przy lokalizacji elektrowni wiatrowych oraz podejmowane uchwały w procesie lokalizacji tych inwestycji, ze szczególnym uwzględnieniem zapewnienia udziału społeczeństwa

Opis stanu faktycznego

1.1. Przystąpienie do sporządzania studium i wykonanie jego projektu

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy⁷ („studium”), uchwalone 26 października 2001 r., nie przewidywało budowy na terenie gminy elektrowni wiatrowych. Również w podjętej 28 września 2007 r. uchwale o przystąpieniu do zmiany studium nie planowano lokalizacji takich elektrowni, bowiem, jak zeznał były Burmistrz, zmiana dotyczyła pierwotnie innych zagadnień⁸. Następnie Burmistrz:

- stosownie do postanowień art. 11 pkt 1 ustawy o planowaniu, ogłosił w Gazecie Wyborczej oraz w sposób zwyczajowo przyjęty poprzez ogłoszenie/obwieszczenie wywieszane w siedzibie Urzędu (na tablicy ogłoszeń przy wejściu) o podjęciu tej uchwały, określając formę, miejsce i co najmniej 21-dniowy termin składania wniosków dotyczących studium,
- stosownie do postanowień art. 11 ust. 2 tej ustawy zawiadomił o podjęciu uchwały o przystąpieniu do sporządzenia zmiany studium instytucje i organy (oprócz RZGW) właściwe do uzgadniania i opiniowania projektu studium.

W związku z powyższym Burmistrz, po uwzględnieniu uwag zgłoszonych w trakcie opiniowania przez sześć instytucji i organów⁹, przystąpił do opracowania projektu zmian studium. (dowód: akta kontroli str. 7-17)

W związku ze zgłoszeniem przez Spółkę P, z Warszawy chęci zainwestowania w farmę wiatrową na terenie gminy, we wrześniu 2008 r. Urząd wystąpił do kancelarii prawniczej¹⁰ o opinię prawną dotyczącą kosztów sporządzenia planu miejscowego, w której¹¹ podano m.in., że przepisy zezwalają na pokrycie ich przez inwestora tylko w przypadku inwestycji celu publicznego. W październiku 2008 r., jak zeznał były Burmistrz, który zajmował to stanowisko od 1 grudnia 2006 r. do 7 grudnia 2014 r. „*udostępniono (na prośbę Spółki P w Warszawie) w Urzędzie Miejskim salę konferencyjną, w której odbyło się spotkanie przedstawicieli tej Spółki z mieszkańcami¹² na tematy związane z budową siłowni wiatrowych. Na to spotkanie zaproszeni zostali głównie właściciele gruntów, na których byłyby lokalizowane siłownie wiatrowe. Nikt z Urzędu w negocjacjach pomiędzy Spółką a mieszkańcami nie uczestniczył. Jedynie zaproponowaliśmy mieszkańcom możliwość zapewnienia przez Urząd (na kolejnym spotkaniu) obsługi prawnej w zakresie proponowanych zapisów w umowach dzierżawy działek pod budowę elektrowni wiatrowych.*

⁷ Uchwała Rady Miejskiej Nr XXV/184/01.

⁸ Tj. wyznaczenia nowych terenów budowlanych w miejscowościach położonych nad brzegami jezior, zmiany parametrów technicznych minimalnej powierzchni działek letniskowych i mieszkaniowych, jak również powiększenia liczby działek letniskowych pozostających w jednym skupisku.

⁹ Zarząd Województwa Podlaskiego, Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego (PWIS), Generalną Dyрекcyję Dróg Krajowych i Autostrad (GDDKiA), Podlaskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (PWKZ), Mazowieckiego Operatora Systemu Dystrybucyjnego Spółka z o.o. Zakład Gazowniczy Białystok, Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Białymstoku (WZMiUW).

¹⁰ Kancelaria Prawnicza w Suwałkach.

¹¹ Opinia z 23 września 2008 r.

¹² Z rejonu wsi Kosyły, Kosówka, Łazarze, Turczyn, Kolaki, Skrodzkie, Wólka Piotrowska i Rydzewo.

Na drugim spotkaniu (które odbyło się jeszcze w tym samym miesiącu) przedstawiono mieszkańcom projekty umów dzierżawy (które przejrżeli nasi radcowie prawni i nie mieli uwag do zawartych w nich zapisów). Podpisywanie umów odbywało się już indywidualnie (pomiędzy inwestorem a właścicielem gruntów)". Następnie 5 grudnia 2008 r. Gmina zawarła ze Spółką P porozumienie, w którym zobowiązała się m.in. wszczęcia i przeprowadzenia procedur związanych ze zmianą studium dla projektowanej farmy wiatrowej. Ponieważ prace nad projektem zmiany studium nie były zakończone, wykonawcy polecono ująć w nim możliwość budowy elektrowni wiatrowej o mocy do 60 MW w zachodniej części gminy. (dowód: akta kontroli str. 8, 19-29)

1.2. Opiniowanie i uzgadnianie projektu zmiany studium

Procedura związana z opracowywaniem zmiany studium została rozpoczęta 28 września 2007 r. W związku z wejściem z dniem 15 listopada 2008 r. w życie ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko¹³ (dalej: ustawa o udostępnianiu informacji o środowisku), wykonano prognozę oddziaływania na środowisko.

Projekt zmiany studium (z zapisami dotyczącymi lokalizacji elektrowni wiatrowych) został 15 stycznia 2009 r. pozytywnie zaopiniowany przez Gminną Komisję Urbanistyczno-Architektoniczną w Rajgrodzie (dalej „Komisję”). Jej członkowie nie sformułowali wniosków ani opinii związanych z lokalizacją elektrowni wiatrowych.

Następnie zaopiniowany przez Komisję projekt zmiany studium Burmistrz przesłał:

- Zarządowi Województwa Podlaskiego, stosownie do postanowień art. 11 pkt 6 ustawy o planowaniu, w celu uzgodnienia w zakresie jego zgodności z ustaleniami planu zagospodarowania przestrzennego województwa,
- Wojewodzie Podlaskiemu, stosownie do postanowień art. 11 pkt 7 ustawy o planowaniu, w celu uzgodnienia jego zgodności z ustaleniami programów zadań rządowych,
- instytucjom i organom, zgodnie z postanowieniami art. 11 pkt 8 ustawy o planowaniu, w celu zaopiniowania w zakresie przyjętych rozwiązań.

Uzyskano niezbędne uzgodnienia i opinie organów do projektu zmiany studium, w tym m.in.:

- Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Białymstoku (RDOŚ): uzgodnienie w zakresie ochrony przyrody z 27 maja 2009 r. i pozytywną opinię przedmiotowego dokumentu z 28 maja 2009 r. Wcześniej – w związku z tym iż przedstawione do zaopiniowania dokumenty sporządzono wg procedury ustawy o planowaniu – RDOŚ 19 marca 2009 r. zwrócił się do Urzędu o uzgodnienie zakresu i stopnia szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko (gdyż załączona prognoza nie spełniała wymogów zawartych w art. 51 ust. 2 ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie). W dniu 25 marca 2009 r. uzgodniono z RDOŚ zakres i stopień szczegółowości informacji wymaganych w prognozie, zaś 29 kwietnia 2009 r. przesłano do uzgodnienia (zaopiniowania) poprawiony projekt zmiany studium wraz z prognozą,
- Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Grajewie (PPIS) z 9 marca 2009 r. uzgadniającą ww. zmianę studium bez uwag i PWIS z 17 marca 2009 r. opiniującą pozytywnie ten dokument.
- RZGW – postanowienie o uzgodnieniu z 28 kwietnia 2009 r. Wcześniej – po zapoznaniu się z projektem zmiany studium i stwierdzeniu, iż nie określa on obszarów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi i osuwanie się mas ziemnych – poproszono Urząd o uzupełnienie o ww. obszary projekt zmiany studium. W odpowiedzi Urząd wysłał 25 marca 2009 r. uzupełniony projekt zmiany studium,
- Zarządu Województwa Podlaskiego – postanowienie o uzgodnieniu z 26 maja 2009 r. Wcześniej Zarząd (postanowieniem z 24 lutego 2009 r.) odmówił uzgodnienia projektu zmiany studium, uzasadniając iż: 1/ przedłożony projekt jest niezgodny z planem zagospodarowania przestrzennego województwa podlaskiego w części dotyczącej

¹³ Dz. U. z 2013 r. poz. 1235 ze zm.

kierunków ochrony środowiska przyrodniczego (nie uwzględnia występowania na terenie gminy obszarów Natura 2000), 2/ brak prognozy oddziaływania na środowisko uniemożliwia dokonanie oceny zgodności projektowanych zmian w zagospodarowaniu przestrzennym Gminy z ustaleniami planu zagospodarowania przestrzennego województwa podlaskiego (dotyczy to projektowanej lokalizacji elektrowni wiatrowej). W związku z tym Burmistrz przesłał 4 maja 2009 r. (do ponownego uzgodnienia) poprawiony projekt zmiany studium wraz z prognozą oddziaływania na środowisko.

(dowód: akta kontroli str. 30-72)

1.3. Wyłożenie projektu zmiany studium do publicznego wglądu i uchwalenie studium

Burmistrz dochował wymogów określonych w art. 11 pkt 10 ustawy o planowaniu, informując o wyłożeniu ww. dokumentów i o możliwości wnoszenia do nich uwag (określono 30-dniowy termin wyłożenia). Termin na wnoszenie uwag był zgodny z art. 11 pkt 11 ustawy o planowaniu, tj. wynosił nie mniej niż 21 dni od dnia zakończenia wyłożenia projektów tych dokumentów. Informacje te zostały udostępnione w siedzibie Urzędu (na tablicy ogłoszeń), w prasie lokalnej oraz w Biuletynie Informacji Publicznej (BIP). We wskazanym terminie nie wpłynęły żadne uwagi. W ogłoszeniach tych Burmistrz wyznaczył również termin i miejsce dyskusji publicznej (o których mowa w art. 11 pkt 10 ustawy o planowaniu) nad rozwiązaniami przyjętymi w projekcie studium. W tym dniu (30 lipca 2009 r.), dyskusja się nie odbyła, gdyż mieszkańcy nie wzięli w niej udziału. (dowód: akta kontroli str. 7-9, 73-75)

Uchwałę w sprawie zmiany studium, Rada Miejska podjęła 31 sierpnia 2009 r.¹⁴. W studium m.in. wyznaczono obszary pod budowę elektrowni wiatrowej o mocy ok. 60 MW w zachodniej części gminy. (dowód: akta kontroli str. 76-94)

1.4. Inicjacja sporządzania MPZP

W latach 2008-2011 Rada Miasta przystąpiła do prac planistycznych obszarów wskazanych w studium, a zainicjowanych (w porozumieniu z 5 grudnia 2008 r.) przez Gminę, tj. sporządzenia MPZP części gruntów wsi Turczyn, Bukowo, Kołaki, Łazarze, Kosioły, Karwowo, Skrodzkie i Wólka Piotrowska. (dowód: akta kontroli str. 25-29, 95-97)

W dniu 29 grudnia 2008 r. Rada Miejska podjęła uchwałę w sprawie przystąpienia do sporządzenia MPZP¹⁵. Podobnie jak w przypadku przystąpienia do zmiany studium, uchwałę ogłosił w Gazecie Wyborczej oraz w sposób zwyczajowo przyjęty poprzez obwieszczenie na tablicy ogłoszeń w Urzędzie. Obwieszczenia zamieszczono też dodatkowo we właściwych sołectwach. Wnioski mogły być składane przez mieszkańców w terminie 21 dni. Spełniono tym samym wymogi określone w art. 17 pkt. 1 ustawy o planowaniu. Mieszkańcy nie skorzystali z uprawnienia do złożenia wniosków.

(dowód: akta kontroli str. 95-106)

O podjęciu uchwały o przystąpieniu do sporządzania MPZP Burmistrz 1 lipca 2009 r. – zgodnie z wymogiem art. 17 pkt 2 ustawy o planowaniu – zawiadomił instytucje i organy właściwe do uzgadniania i opiniowania planu. W odpowiedzi Zarząd Województwa Podlaskiego zawniioskował o uwzględnienie przebiegu korytarza migracyjnego ptaków w kontekście planowanej lokalizacji farmy wiatrowej oraz ochronę przed hałasem (ustalenie w planie dopuszczalnych natężeń hałasu dla terenów podlegających ochronie, zwłaszcza terenów mieszkaniowych w oparciu o obowiązujące przepisy); Szefostwo Służby Ruchu Lotniczego Sił Zbrojnych RP – o wskazanie w MPZP, że przed wydaniem decyzji o pozwoleniu na budowę zgłoszeniu do tej instytucji podlegają obiekty o wysokości od 50m; PGE Dystrybucja Białystok Sp. z o.o. – o uwzględnienie rezerwy terenu pod istniejące i projektowane stacje transformatorowe oraz linie 15 kV i niskiego napięcia; zaś Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Białymstoku – na potrzebę systemowego rozwiązania przebudowy istniejących urządzeń melioracyjnych (w związku z planowaną zmianą sposobu użytkowania gruntów). (dowód: akta kontroli str. 107-111)

¹⁴ Uchwała Rady Miejskiej Nr XXVII/176/09.

¹⁵ Uchwała Rady Miejskiej Nr XX/139/08.

1.5. Sporządzenie i opiniowanie projektu MPZP

Projekt MPZP (z zapisami dotyczącymi lokalizacji elektrowni wiatrowych) został 14 grudnia 2009 r. pozytywnie zaopiniowany przez Gminną Komisję Urbanistyczno-Architektoniczną. Jej członkowie nie sformułowali wniosków ani opinii związanych z lokalizacją takich elektrowni.

Projekt MPZP pismami z 1 czerwca 2010 r. przesłano do instytucji i organów właściwych do jego uzgadniania i opiniowania. Został on uzgodniony bez uwag m.in. przez zarządy Województwa Podlaskiego i Powiatu Grajewskiego, Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Białymstoku¹⁶, Wojewódzki Sztab Wojskowy w Białymstoku oraz Szefostwo Służby Ruchu Lotniczego Sił Zbrojnych RP. Natomiast:

- PGE Dystrybucja Białystok Spółka z o.o. 14 czerwca 2010 r. zawnioskowała o uwzględnienie w planie istniejących i projektowanych linii energetycznych i stacji transformatorowych (minimalizując ewentualną konieczność ich przebudowy) i przestrzeganie minimalnych odległości turbin od linii energetycznych,
- WZMiUW 22 czerwca 2010 r. zawnioskował o uwzględnienie urządzeń melioracji wodnych szczegółowych oraz drenarskich,
- PPIS, postanowieniem z 18 czerwca 2010 r., uzgodnił projekt MPZP pozytywnie, pod warunkiem uwzględnienia w nim wszystkich zaleceń prognozy oddziaływania na środowisko, ograniczających lub eliminujących negatywny wpływ na zdrowie i życie ludzi,
- RDOŚ pismami z 22 czerwca i 5 sierpnia 2010 r. wniósł o dokonanie uzupełnień w przesłanych dokumentach oraz poinformował, iż nie jest możliwe wydanie pozytywnej opinii w sprawie założeń MPZP (wskazał [1] na brak pełnych wyników i końcowych wniosków z prowadzonego monitoringu ornitologicznego przedrealizacyjnego który wskazywałby na brak negatywnego oddziaływania na obszary ochronne [2] iż realizacja MPZP będzie możliwa jedynie w przypadku, gdy raport oddziaływania na środowisko nie wykaże znacznego negatywnego oddziaływania na cele i przedmiot ochrony sąsiadujących obszarów Natura 2000. (dowód: akta kontroli str. 112-130)

Po korekcie miejscowy plan przesłano wraz z prognozą oddziaływania na środowisko ponownie do zaopiniowania przez PPIS i RDOŚ. Następnie projekt planu uzgodniono:

- 28 lutego 2011 r. z RDOŚ. Wcześniej RDOŚ (pismami z 24 stycznia i 21 lutego 2011 r.) negatywnie zaopiniował ww. dokumenty, wnosząc m.in. o dokonanie w nich uzupełnień i poprawek w zakresie [1] uzupełnienia w POS lokalizacji żerowisk orlika krzykliwego względem planowanej farmy wiatrowej [2] wyjaśnienia przyczyn zastosowania działań minimalizujących (w postaci zatrzymania turbin nr 5,6 i 7) w okresie wylotu bocianów¹⁷ [3] dokonania porównania wykorzystania przestrzeni powietrznej nad planowaną farmą i poza jej granicami w odniesieniu do ptaków szponiastych [4] przeanalizowania ewentualnego negatywnego wpływu posadowienia siłowni nr 1 na rewiry lęgowe kobuza i uszatki (w przypadku sowy należało wziąć pod uwagę negatywny wpływ hałasu). Poprawiony MPZP wraz z uzupełnioną POS przesłano 3 lutego 2011 r., zaś wyjaśnienie dotyczące lokalizacji żerowisk orlika krzykliwego względem planowanej farmy wiatrowej 25 lutego 2011 r.,
- 14 stycznia 2011 r. z PPIS – bez uwag. (dowód: akta kontroli str. 95-97, 131-167)

1.6. Konfrontacja projektu MPZP z interesami indywidualnymi i jego uchwalenie

W toku procedury opracowania projektu MPZP, Burmistrz dochował wymogów określonych w art. 17 pkt 10 ustawy o planowaniu, informując o wyłożeniu projektu MPZP wraz z POS do publicznego wglądu i o możliwości wnoszenia uwag do tych dokumentów. Termin na wnoszenie uwag był zgodny z art. 17 pkt 11 ustawy o planowaniu, tj. wynosił nie mniej niż 14 dni od dnia zakończenia wyłożenia projektów tych dokumentów. Informacje te zostały udostępnione w siedzibie Urzędu (oraz dodatkowo na tablicach ogłoszeń odpowiednich

¹⁶ Delegaturę w Łomży.

¹⁷ W okresie lipiec-sierpień bociany białe w miarę równomiernie wykorzystują przestrzeń powietrzną nad planowaną farmą wiatrową. Ponadto większość rozpoznawalnych żerowisk tego gatunku znajduje się w północnej części planowanej inwestycji, w rejonie siłowni nr 8, 9 i 10.

sołectw), w prasie lokalnej oraz w BIP. We wskazanym terminie nie wpłynęły żadne uwagi. W ogłoszeniach tych Burmistrz wyznaczył również termin i miejsce dyskusji publicznej (o których mowa w art. 17 pkt 10 ustawy o planowaniu) nad rozwiązaniami przyjętymi w projekcie MPZP. W zorganizowanej dyskusji publicznej (która odbyła się 20 kwietnia 2011 r.) uczestniczyli mieszkańcy tej Gminy, przedstawiciele inwestora, autorzy projektu MPZP oraz przedstawiciele Urzędu i Rady Miejskiej. W trakcie spotkania poruszano kwestie oddziaływania elektrowni wiatrowych na środowisko (przede wszystkim w zakresie emisji hałasu, potencjalnego zagrożenia dla ptaków i nietoperzy oraz wpływu na krajobraz) i na warunki życia ludzi (głównie wpływu na zdrowie mieszkańców).

(dowód: akta kontroli str. 95-97, 168-172, 206-211)

Uchwałę o przyjęciu MPZP Rada Miejska podjęła 20 maja 2011 r. Została ona opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Podlaskiego i weszła w życie po 30 dniach. Uchwałę opublikowano też w BIP Urzędu. (dowód: akta kontroli str. 173-205)

W związku z uchwaleniem MPZP Gmina nie prowadziła sporów sądowych. Nie wpłynęły też wnioski dotyczące braku możliwości lub ograniczonej możliwości zagospodarowania nieruchomości objętych lub nieobjętych planem. (dowód: akta kontroli str. 212)

W okresie objętym kontrolą nie lokalizowano elektrowni wiatrowych poprzez wydanie decyzji o warunkach zabudowy ani decyzji o lokalizacji celu publicznego.

(dowód: akta kontroli str. 212)

1.7. Prognozy oddziaływania na środowisko

Do zmiany studium i MPZP sporządzono prognozy oddziaływania na środowisko, zawierające elementy wymagane w art. 51 ust. 2 ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku. Stosownie do dyspozycji art. 53 w związku z art. 57 ust. 1 i art. 58 ust. 1 tej ustawy, sporządzenie prognoz poprzedzone zostało wystąpieniem Burmistrza do RDOŚ i PPIS o uzgodnienie zakresu i stopnia szczegółowości informacji wymaganych w tych dokumentach. W prognozach uwzględniono wnioski zgłoszone przez RDOŚ, przedstawione w punktach 1.2 i 1.5 niniejszego wystąpienia. (dowód: akta kontroli str. 213-221)

Odnosnie ustalenia lokalizacji elektrowni wiatrowych, w POS realizacji zmiany studium stwierdzono m.in., że wyboru terenu dokonano (w oparciu o wstępne wnioski inwestorskie oraz analizę wykonalności takiego przedsięwzięcia w gminie) biorąc pod uwagę następujące warunki [1] teren powinien pomieścić od 15 do 25 urządzeń (wiatraków) przy zachowaniu między nimi odległości 300-500 m, [2] teren nie może być zabudowany, [3] należy zachować strefę bezpieczeństwa minimum 300 m od budynków mieszkalnych [4] nie powinny na nim znajdować się lasy, [5] łatwa dostępność do sieci przesyłowych średniego i wysokiego napięcia. Warunki te spełniał tylko jeden obszar (oznaczony w studium jako teren lokalizacji elektrowni wiatrowej). W POS do miejscowego planu elektrownie wiatrowe zlokalizowano na obszarze zaplanowanym uprzednio w studium. Również w niej wskazano m.in., że w gminie nie ma innych miejsc, w których mogłaby powstać farma wiatrowa tej wielkości oraz że wg. przeprowadzonego monitoringu prawdopodobieństwo negatywnego oddziaływania na najbliższe obszary specjalnej ochrony ptaków jest niskie. Do prognoz oddziaływania na środowisko realizacji zmiany studium i MPZP mieszkańcy nie zgłosili uwag. (dowód: akta kontroli str. 30-46, 213-221)

W MPZP zawarto – spójne z przedstawionymi w POS – informacje dotyczące m.in. konieczności nieprzekraczania dopuszczalnych norm hałasu na terenie zabudowy zagrodowej, zakazu wprowadzania do wód lub ziemi zabronionych ścieków oraz nakazu odbioru i utylizacji odpadów niebezpiecznych, a także wskazano na potrzebę przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko.

(dowód: akta kontroli str. 173-205, 213-221)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono nieprawidłowości:

1. Burmistrz – przed podjęciem uchwały o przystąpieniu do sporządzania MPZP – nie wykonał wymaganych w art. 14 ust. 5 ustawy o planowaniu analiz dotyczących zasadności przystąpienia do sporządzenia MPZP i stopnia zgodności przewidywanych rozwiązań z ustaleniami studium. Urząd nie dysponuje materiałami, poprzedzającymi

podjęcie uchwały o przystąpieniu do sporządzania MPZP (np. uzasadnieniem uchwały, wnioskiem o jej podjęcie). Były Burmistrz zeznał, że na piśmie takiej analizy nie było, natomiast na jednej z sesji Rady Miejskiej¹⁸ zaproszeni zostali przedstawiciele inwestora, którzy przedstawili korzyści i zagrożenia wynikające z lokalizacji na terenie gminy farmy wiatrowej. Z kolei wykonawca zmiany studium informował radnych, iż sporządzenie MPZP będzie zgodne z zapisami w studium. Natomiast podinspektor ds. planowania przestrzennego i budownictwa wyjaśnił, że dostarczył uzasadnienie wraz z projektem uchwały do osoby zajmującej się obsługą Rady Miejskiej w Rajgrodzie oraz że ponieważ tego typu uzasadnienia były wówczas nowinką, prawdopodobnie nie zostało ono dołączone do uchwały Rady Miejskiej. W toku kontroli NIK uzasadnienia tego nie przedstawił. (dowód: akta kontroli str. 19-20, 95-97, 222, 675-686)

2. Burmistrz, mimo wymogu art. 11 pkt 8 lit. i ustawy o planowaniu¹⁹, nie zawiadomił RZGW o podjęciu uchwały o przystąpieniu do sporządzania zmiany studium. Podinspektor ds. planowania przestrzennego i budownictwa Urzędu, który przygotowywał materiały do sporządzania MPZP wyjaśnił, że „rozdzielnik do instytucji do których wysyłano zawiadomienia przygotował architekt wykonujący zmianę studium. Nie weryfikowałem tego rozdzielnika, dlatego też zawiadomienie nie zostało wysłane. RZGW zostało zawiadomione na etapie uzgodnienia projektu zmiany studium”. (dowód: akta kontroli str. 7-9, 11-12, 222, 675-686)

Uwagi dotyczące badanej działalności

Mieszkańcy Gminy nie wzięli udziału w zorganizowanej przez Burmistrza 30 lipca 2009 r. dyskusji publicznej nad projektem studium (wymaganej przepisami art. 11 pkt 10 ustawy o planowaniu), co – zdaniem NIK – wskazuje na potrzebę dokładniejszego informowania społeczności lokalnej o projektowanych zmianach, w celu zapewnienia warunków sprzyjających rzetelnej dyskusji publicznej. (dowód: akta kontroli str. 7-9, 74-75)

Ocena cząstkowa

Gmina zachowała przewidziane prawem procedury planistyczne dotyczące lokalizacji farmy wiatrowej (z wyjątkiem analiz zasadności przystąpienia do sporządzenia MPZP i stopnia jego zgodności z ustaleniami studium oraz poinformowania RZGW o przystąpieniu do sporządzenia studium). NIK zauważa jednak, że działania podjęte w celu zaktywizowania społeczności lokalnej na rzecz uczestnictwa w dyskusji publicznej na temat projektu studium okazały się nieskuteczne.

2. Postępowanie dotyczące wydawania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach budowy farmy wiatrowej, w tym sporządzenie raportu oddziaływania na środowisko

Opis stanu faktycznego

2.1. Zapewnienie udziału społeczeństwa w postępowaniu w sprawie przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko

Możliwość udziału społeczeństwa w postępowaniu w sprawie przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko Burmistrz zapewnił poprzez opublikowanie:

- obwieszczenia z 22 czerwca 2010 r. o wszczęciu – na podstawie art. 73 ust. 1 i art. 74 ust. 3 oraz art. 3 ust. 1 pkt 11 ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku – postępowania w sprawie wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach (DSU),
- zawiadomienia z 3 grudnia 2010 r. o wydaniu postanowienia w sprawie stwierdzenia obowiązku przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko oraz postanowienia w sprawie zawieszenia postępowania w sprawie wydania DSU,
- obwieszczenia z 22 lipca 2011 r. w sprawie dostarczenia *Raportu oddziaływania na środowisko Farmy Wiatrowej Rajgród FW 6 (ROS)* i w związku z wydaniem postanowienia o wszczęciu postępowania w sprawie wydania DSU, zawierającego informację o możliwości zapoznania się z ROS,
- obwieszczenia z 5 września 2011 r. o wystąpieniu do RDOŚ i PPIS w sprawie uzgodnień i opinii w związku z postępowaniem w sprawie wydania DSU,

¹⁸ Przed podjęciem uchwały o przystąpieniu do sporządzania MPZP.

¹⁹ W brzmieniu obowiązującym do 21 listopada 2010 r. (obecnie art. 11 pkt 6 lit. i ustawy).

- obwieszczenia z 5 września 2011 r. o postępowaniu z udziałem społeczeństwa, w którym podano do publicznej wiadomości informację o przebiegu postępowania w sprawie wydania DSU oraz o możliwości zapoznania się z dokumentacją sprawy,
- obwieszczenia z 4 listopada 2011 r. o zebraniu materiałów niezbędnych do wydania DSU, zawierającego m.in. informację o możliwości zapoznania się z nimi w godzinach pracy Urzędu i wypowiedzenia się co do przeprowadzonych dowodów i zgromadzonych materiałów w terminie do 22 listopada 2011 r. (do tego dnia można było składać uwagi i wnioski),
- obwieszczenia z 22 grudnia 2011 r. – na podstawie art. 85 ust. 3 ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku – o wydanej w tym dniu DSU.

(dowód: akta kontroli str. 290-291, 299-325)

Urząd nie skorzystał z możliwości przeprowadzenia rozprawy administracyjnej określonej w przepisach art. 89 - 96 Kpa. Podinspektor ds. planowania przestrzennego i budownictwa wyjaśnił, nie było zainteresowania ze strony mieszkańców Gminy. Poza tym nie wystąpiły przesłanki do jej przeprowadzenia. (dowód: akta kontroli str. 222)

W ROS analizowano dwa warianty:

- Wariant niepodjęcia przedsięwzięcia (zerowy) – byłby najkorzystniejszy dla środowiska, ale niekorzystny w aspekcie regionalnej i globalnej emisji zanieczyszczeń energetycznych do atmosfery i przeciwdziałania zmianom klimatu.
- Wariant do realizacji: pierwotnie rozważano lokalizację 15 elektrowni wiatrowych, ale ze względu na zalecenia monitoringów ornitologicznych i chiropterologicznych zrezygnowano z lokalizacji dwóch elektrowni oraz zmodyfikowano lokalizacje pozostałych. Wybrany wariant (13 elektrowni wiatrowych) został przygotowany w oparciu o założenia [1] utrzymania należytych odległości turbin w stosunku do zabudowy mieszkaniowej, zapewniających nieprzekroczenie dopuszczalnych norm hałasu [2] lokalizacji turbin zgodnie z wynikami przedinwestycyjnego monitoringu ornitologicznego i chiropterologicznego.

Wybrano wariant do realizacji, gdyż uznano że zaniechanie budowy zespołu elektrowni wiatrowych byłoby niezgodne z polityką ochrony atmosfery i przeciwdziałania zmianom klimatu w skali globalnej oraz polityką energetyczną Polski (dywersyfikacja źródeł zaopatrzenia w energię i wzrost wykorzystania energii odnawialnej). Ponadto w tym wariantcie rozstawienie elektrowni wiatrowych zostało maksymalnie dostosowane do terenów o najmniejszej wartości przyrodniczej (zgodnie z zaleceniami ww. monitoringów).

(dowód: akta kontroli str. 223-289)

2.2. Weryfikacja raportu oddziaływania na środowisko

ROS został sporządzony w lipcu 2011 r. przez Spółkę E w Warszawie. Uwzględnił on negatywne skutki oddziaływania elektrowni wiatrowych na środowisko w odniesieniu do krajobrazu, klimatu akustycznego oraz fauny (w tym ptaków) i flory. Wskazano, że oddziaływania te będą długotrwale (20-25 lat), lecz odwracalne.

(dowód: akta kontroli str. 223-289).

Proces opiniodawczy ROS udokumentowano w formie zapytań do organów właściwych do dokonania oceny oddziaływania na środowisko. W odpowiedzi na wnioski Burmistrza z 2 września 2011 r., zgodnie z wymogami art. 77 ust. 1 pkt 1 ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku raport został uzgodniony przez RDOŚ 19 września 2011 r. i pozytywnie zaopiniowany przez PPIS 16 września 2011 r.

(dowód: akta kontroli str. 306-320)

Specjalista ds. zamówień (realizująca w tamtym okresie zadania z zakresu ochrony środowiska) wyjaśniła, że:

- dostarczony przez wnioskodawcę raport został sprawdzony w zakresie uwzględnienia w nim wszystkich elementów wymaganych w art. 66 ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku, przez pracownika (z wyższym wykształceniem w zakresie ochrony środowiska), który stwierdził kompletność dokumentu i brak potrzeby wzywania do uzupełnień,

- przepisy prawa nie nakładają obowiązku i w praktyce Urzędu nie stosuje się zlecenia podmiotom trzecim weryfikacji takich raportów dla inwestycji,
- raport został przesłany do RDOŚ i PPIS na etapie uzgadniania warunków realizacji przedsięwzięcia przed wydaniem decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach, którą oparto o wyniki badań przedstawionych w ROS. (dowód: akta kontroli str. 342-356)

Zgodnie z ROS, turbiny ustawione będą w odległości od 540 m do 1000 m od zabudowań mieszkalnych. Poziom hałasu na granicach istniejącej zabudowy zagrodowej i mieszkaniowej w najmniej korzystnych warunkach (wszystkie projektowane na tym obszarze elektrownie wiatrowe pracują przy maksymalnej mocy akustycznej 107 dB), określony przez symulację za pomocą programu komputerowego, wynosił od 40,7 do 45,4 dB²⁰. Analiza pomiarów wykazała, że z punktu widzenia ochrony warunków akustycznych projektowany zespół elektrowni wiatrowych może pracować bez ograniczeń w porze dziennej, przy pełnej mocy akustycznej każdej z turbin (tj. przy 107 dB). W porze nocnej mogą pracować również wszystkie elektrownie wiatrowe, przy czym dwie z nich przy ograniczonej emisji hałasu do środowiska (obniżenie ich mocy akustycznej określono na 105,9 dB). Odnośnie emisji infradźwięków²¹ w ROS stwierdzono, że wg badań ich poziom w przypadku nowoczesnych konstrukcji elektrowni wiatrowych jest poza granicą odczuwania przez człowieka, zaś odnośnie efektu migotania cienia, wg badań uciążliwe dla człowieka może być migotanie o częstotliwości powyżej 2,5 Hz (podczas gdy maksymalna częstotliwość migotania wywołanego przez współczesne turbiny wiatrowe nie przekracza 1 Hz). W przypadku projektowanej farmy wiatrowej minimalizacja oddziaływania efektu migotania cieni została uzyskana poprzez: [1] zastosowanie nowoczesnych turbin o małej częstotliwości obrotu łopat wirnika, [2] lokalizację turbin na północ i północny-zachód od największych wsi (Turczyn i Łazarze), [3] usytuowanie turbin w znacznych odległościach od zabudowy. (dowód: akta kontroli str. 223-289)

W odpowiedzi na pytanie, jaki wpływ na weryfikację ROS miał brak regulacji prawnych w zakresie uciążliwości dla środowiska niektórych czynników występujących przy działalności elektrowni wiatrowych, w tym czy brak tych regulacji miał wpływ na dokonanie wyboru lokalizacji elektrowni w bliskiej odległości od zabudowań mieszkalnych, specjalista ds. zamówień (realizująca w tamtym okresie zadania z zakresu ochrony środowiska) wyjaśniła m.in., że w związku z brakiem przepisów należało badać oddziaływanie inwestycji opisane w ROS, tj. czy inwestycja nie będzie negatywnie oddziaływać na środowisko. Badanie to nie wykazało konieczności zmiany lokalizacji turbin (ewentualnie rezygnacji z niektórych turbin), jednak uwzględniając małą odległość od zabudowań w DSU nakazano przeprowadzenie pomiarów hałasu i w miarę potrzeby modyfikację pracy elektrowni. (dowód: akta kontroli str. 343-356)

Do Burmistrza nie wpłynęły uwagi ani wnioski do ROS od podmiotów uczestniczących w postępowaniu na prawach strony. (dowód: akta kontroli str. 326-337)

2.3. Postępowanie w sprawie wydania DSU

W badanym okresie do Urzędu wpłynął jeden wniosek w sprawie wydania DSU zgody na realizację inwestycji polegającej na budowie farmy wiatrowej. Strony postępowania ustalono na podstawie załączonego do wniosku wypisu z rejestru gruntów oraz kopii mapy ewidencyjnej z zaznaczonym przebiegiem granic terenu, którego dotyczy wniosek i obejmującej obszar oddziaływania przedsięwzięcia. Informację o wszczęciu (w dniu 14 czerwca 2010 r.) postępowania w sprawie wydania DSU podano do publicznej wiadomości 22 czerwca 2010 r., wskazując w niej przedmiot decyzji oraz możliwość zapoznania się z dokumentacją oraz złożenia uwag i wniosków. Organ właściwy do wydania DSU określono w uzasadnieniu postanowienia o stwierdzeniu obowiązku przeprowadzenia OOS. W dniu 7 września 2011 r. obwieszczono o postępowaniu z udziałem społeczeństwa dla przedsięwzięcia budowy farmy wiatrowej, określając m.in. organy właściwe do wydania

²⁰ Przekroczony dopuszczalny poziom hałasu w porze nocnej dotyczył turbin nr 2 (45,4 dB) i nr 3 (45,3 dB). Przy obniżeniu w porze nocnej poziomu mocy akustycznej dwóch elektrowni wiatrowych do wartości 105,9 dB, poziom hałasu spadł w obu przypadkach do 44,9 dB, tj. był niższy od maksymalnego poziomu 45 dB w porze nocnej, określonego w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (Dz. U. z 2014 r., poz. 112). Poziom hałasu w porze dziennej w tymże rozporządzeniu określono na 55 dB.

²¹ Dźwięków o niskiej częstotliwości – poniżej 20 Hz.

opinii i uzgodnień oraz 21-dniowy termin na składanie ewentualnych uwag i wniosków. W wyznaczonym terminie (do 28 września 2011 r.) wpłynęła jedna uwaga, w której wyrażono sprzeciw przeciwko powstaniu inwestycji w pobliżu obszarów Natura 2000 i Biebrzańskiego Parku Narodowego oraz siedzib ludzkich, argumentując to obawą przed wpływem na zdrowie ludzi wynikającym z emisji hałasu i infradźwięków, efektu migotania cieni i zabijaniem domowych nietoperzy. W odpowiedzi (z 10 października 2011 r.) na zgłoszoną uwagę wyjaśniono, że wg ROS planowane przedsięwzięcie nie będzie miało negatywnego oddziaływania na zdrowie ludzi oraz nie wpłynie bezpośrednio na pogorszenie warunków bytowania populacji kluczowych gatunków ptaków.

Postępowanie administracyjne w sprawie wydania DSU budowy farmy wiatrowej prowadzono stosownie do postanowień ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku, bowiem:

- złożony wniosek był kompletny i zawierał dokumenty wymagane postanowieniami art. 74 ww. ustawy, tj. kartę informacyjną przedsięwzięcia, wypisy z rejestru gruntów, kopię mapy ewidencyjnej z zaznaczonym przebiegiem granic terenu, którego dotyczy wniosek i obejmującej obszar oddziaływania przedsięwzięcia,
- upubliczniono informacje o prowadzonym postępowaniu (wskazując przedmiot decyzji oraz możliwość zapoznania się z dokumentacją, a także złożenia uwag i wniosków w ciągu siedmiu dni),
- wydana DSU zawierała wszystkie elementy wymagane przepisami art. 107 Kpa,
- zgodnie z art. 80 ust. 2 ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku, DSU wydano po stwierdzeniu zgodności planowanej lokalizacji inwestycji z MPZP²²,
- na inwestora nałożono obowiązek dokonania pomiarów poziomu hałasu w analizie porealizacyjnej, o której mowa w art. 82 ust. 1 ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku. Takie pomiary przeprowadzono na terenie farmy wiatrowej (w 10 punktach pomiarowych) w okresach 12-13 sierpnia i 17-18 grudnia 2014 r. Wyniki nie wykazały przekroczeń dopuszczalnych poziomów hałasu.

Organizacje społeczne nie występowały do Burmistrza z żądaniem dopuszczenia do udziału w postępowaniu (w sprawie wydania DSU) na prawach strony.

(dowód: akta kontroli str. 212, 292-342, 373-464)

Pozwolenie na budowę Starosta Grajewski wydał 7 lutego 2013 r., dokonując w nim zmiany 5 sierpnia 2013 r. Dnia 15 lutego 2013 r. do Urzędu wpłynęła skarga kilkudziesięciu mieszkańców Gminy przeciwko lokalizacji i budowie wiatraków w pobliżu miejscowości Bukowo i Kołaki. Inspiracją do złożenia skargi był artykuł w „Wiadomościach rolniczych” ze stycznia 2013 r., w którym napisano o zagrożeniach w związku z budową siłowni wiatrowych (szkodliwość infradźwięków). W odpowiedzi (z 18 lutego 2013 r.) Burmistrz wskazał, iż 7 lutego 2013 r. zostało wydane pozwolenie na budowę farmy wiatrowej oraz że obecnie strony postępowania mogą złożyć odwołanie od ww. decyzji do Wojewody Podlaskiego za pośrednictwem Starosty Grajewskiego w terminie 14 dni od doręczenia decyzji.

(dowód: akta kontroli str. 357-372)

Jak wskazano w punkcie 1 niniejszego wystąpienia, sposób zagospodarowania i warunki zabudowy terenu w zakresie elektrowni wiatrowych zostały określone w MPZP. W związku z tym – dla tego rodzaju przedsięwzięć – nie były wydawane decyzje o warunkach zabudowy ani decyzje o lokalizacji inwestycji celu publicznego.

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Ocena cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie postępowanie dotyczące wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach budowy farmy wiatrowej, w tym sporządzenie i uzgodnienie ROS.

²² Oceny takiej dokonał pracownik Urzędu (z wykształceniem z zakresu ochrony środowiska) prowadzący sprawę.

3. Wybrane działania organów Gminy związane z lokalizacją elektrowni wiatrowych oraz przestrzeganie obowiązku przekazywania wojewodzie uchwał podjętych przez Radę Miejską

Opis stanu faktycznego

3.1. Wydanie decyzji w toku postępowania planistycznego – wyłączenie organu

Badania kontrolne nie wykazały zaistnienia podstawy do wyłączenia się pracownika organu administracji samorządowej z toczącego się postępowania administracyjnego lub wyłączenia się organu od załatwienia sprawy (w trybie przepisów art. 24 i 25 Kpa) dotyczącej wydania 22 grudnia 2011 r. decyzji środowiskowej. Analiza stanu własnościowego działek gruntu nie dała bowiem podstaw do stwierdzenia, że objekty elektrowni zlokalizowano na gruntach będących własnością Burmistrza bądź pracowników Urzędu (zatrudnionych w latach 2007-2015). (dowód: akta kontroli str. 465-472)

3.2. Podejmowanie uchwał przez Radę Miejską w toku postępowania planistycznego – wyłączenie członka organu kolegialnego gminy

W ramach prac planistycznych dotyczących lokalizacji elektrowni wiatrowych Rada Miejska w latach 2007-2011 podjęła cztery uchwały (szczegółowo omówione w pkt 1 niniejszego wystąpienia) w sprawach: przystąpienia do zmiany i uchwalenia studium oraz przystąpienia do sporządzenia i uchwalenia MPZP. W żadnej z nich nie odnotowano wyłączenia się radnego (w trybie przepisów art. 27 Kpa) od udziału w głosowaniach dotyczących przyjęcia poszczególnych uchwał. Analiza stanu własnościowego działek gruntu wykazała, że objekty elektrowni wiatrowych zlokalizowano m.in. na gruntach:

- brata radnej J.R. kadencji 2006-2010 i 2010-2014,
- rodziców radnego L.K. kadencji 2010-2014.

(dowód: akta kontroli str. 98-104, 465-468, 473-483)

3.3. Przestrzeganie obowiązku przekazywania właściwemu wojewodzie uchwał podjętych przez Radę Miejską

Stosownie do postanowień art. 90 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym²³, wszystkie uchwały Rady Miejskiej – podjęte w ramach prac planistycznych dotyczących elektrowni wiatrowych – przekazano (z zachowaniem siedmiodniowego terminu) Wojewodzie Podlaskiemu. Zgodnie z wymogami art. 12 ust. 2 i art. 20 ust. 2 ustawy o planowaniu, wraz z uchwałami (o uchwaleniu zmiany studium i przyjęciu MPZP) przekazano dokumentację prac planistycznych. W stosunku do żadnej z uchwał nie były podejmowane przez wojewodę rozstrzygnięcia nadzorcze.

(dowód: akta kontroli str. 7-9, 95-97)

Uwagi dotyczące badanej działalności

Dwóch radnych podczas posiedzeń Komisji Gospodarki Przestrzennej, Komunalnej i Mieszkaniowej, Ochrony Środowiska, Oświaty, Kultury, Zdrowia i Spraw Socjalnych oraz obrad sesji Rady Miejskiej nie wyłączyło się z głosowań nad rozwiązaniami zmiany studium przyjętej 31 sierpnia 2009 r. i MPZP uchwalonego 20 maja 2011 r. Głosowali oni za zlokalizowaniem siłowni wiatrowych na działkach, których właścicielami była ich najbliższa rodzina (brat i rodzice). Tymczasem zgodnie z art. 25a ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, radny nie może brać udziału w głosowaniu w radzie ani w komisji, jeżeli dotyczy ono jego interesu prawnego. Niewyłączenie się radnych nie miało wpływu na wyniki głosowań.

Były Przewodniczący Rady Miejskiej zeznał, że nie wykluczył tych osób z głosowania, gdyż osoby te nie poinformowały do takiej sytuacji (o której nie miał wiedzy). Natomiast radni zeznali, że w ich opinii konflikt interesów nie zachodził oraz że kierowali się dobrem gminy.

(dowód: akta kontroli str. 7-9, 95-104, 465-468, 473-486, 660-669)

W toku kontroli NIK Wojewoda Podlaski poinformował, iż nie wpłynęły do niego skargi w sprawie niewyłączenia się radnych od głosowania dotyczącego ww. uchwał, w związku z czym nie prowadził postępowania wyjaśniającego ani nie podejmował działań prowadzących do wydania rozstrzygnięcia nadzorczo. Wskazał też, iż nadzór Wojewody dotyczy głównie kontroli legalności treści uchwał, które zobowiązani do ich doręczenia

²³ Dz. U. z 2013 r. poz. 594 ze zm., dalej: ustawa o samorządzie gminnym.

wójtowie przedłożą oraz że z przepisów ustawy o samorządzie gminnym nie wynika obowiązek badania uchwał pod kątem zachowania prawidłowości procedury przy ich podejmowaniu, bowiem nie ma ustawowego obowiązku doręczania Wojewodzie protokołów z sesji rad gmin. Wskazał też, że „z praktyki nadzorczej wynika, iż sposób i procedura uchwalania są badane rzadko, a to z uwagi na słuszne domniemanie, że jeśli nikt nie kwestionuje danego aktu z tych względów – należy przyjąć, że został on podjęty z uwzględnieniem obowiązującego prawa. Bazuje to na ustaleniu a priori, że dana uchwała lub zarządzenie jest zautoryzowane przez organ reprezentujący władzę publiczną (poprzez widniejące na niej podpis/podpisy osób pełniących określone funkcje publiczne). Jeśli do organu nadzoru nie dotrze informacja (skarga, wnioski), że w postępowaniu, które doprowadziło do podjęcia badanego aktu, doszło do naruszenia obowiązującego sposobu lub procedury podjęcia, RIO (tak jak wojewoda) nie bada tych okoliczności”²⁴.

(dowód: akta kontroli str. 487-488, 687)

Ocena cząstkowa

Zachowano wymogi proceduralne w zakresie podjęcia decyzji środowiskowej. Niewyłączenie się dwóch radnych z głosowań nad rozwiązaniami dotyczącymi zmiany studium i MPZP, w których to dokumentach inwestycję zlokalizowano na działkach ich bliskich krewnych, narusza transparentność procedur podejmowania uchwał Rady Miejskiej.

4. Sposób finansowania dokumentacji planistycznej oraz zmiany wartości nieruchomości związane z lokalizacją elektrowni wiatrowych.

Opis stanu faktycznego

4.1. Finansowanie sporządzenia dokumentów planistycznych i otrzymywanie darowizn od inwestora

4.1.1. Koszty prac związane ze zmianą studium (przyjętą 31 sierpnia 2009 r.) wyniosły 25,6 tys. zł²⁵ i zostały sfinansowane z budżetu Gminy (zgodnie z art. 13 ust. 1 ustawy o planowaniu).
(dowód: akta kontroli str. 489-496)

Opracowanie MPZP zostało zlecone przez Gminę Spółce G umową z 4 czerwca 2009 r., za kwotę 31,0 tys. zł. Zawarcie tej umowy poprzedziło porozumienie z Spółką P w Warszawie z 5 grudnia 2008 r., w którym Gmina zobowiązała się do wszczęcia i przeprowadzenia procedur mających na celu opracowanie MPZP (w tym, o ile to konieczne, związanych ze zmianą studium). Także w tym dokumencie projekt MPZP miał uwzględniać lokalizacje turbin wiatrowych z dokładnością do jednego hektara, ze wskazaniem działek ewidencyjnych, a szczegółowa informacja miała być przekazana przez Inwestora Gminie. Natomiast Inwestor zobowiązał się do partycypacji w kosztach sporządzenia MPZP w części, w jakiej koszty te są bezpośrednią konsekwencją zamiaru realizacji inwestycji celu publicznego (farmy wiatrowej) a w szczególności:

- do poniesienia kosztów związanych z technicznym opracowaniem MPZP w kwocie 30 tys. zł, przy czym 15 tys. zł miało zostać zapłacone w ciągu 30 dni od podjęcia przez Radę Miejską uchwały o przystąpieniu do opracowywania MPZP, zaś pozostała część - w ciągu 14 dni od dnia wyłożenia planu do publicznego wglądu,
- do wykonania na własny koszt i przekazania Gminie podkładów geodezyjnych (w formie elektronicznej i w postaci map) w terminie czterech miesięcy od daty podjęcia przez Radę Miejską uchwały o przystąpieniu do opracowywania MPZP,
- do wykonania na własny koszt i przekazania Gminie opracowania ekofizjograficznego, analizy skutków finansowych, prognozy oddziaływania na środowisko oraz map glebowo-rolniczych.

Ponadto Inwestor zobowiązał się do przekazania nieodpłatnie na rzecz Gminy dwóch nowych zestawów komputerowych wraz z systemami operacyjnymi Microsoft XP Professional i pakietami biurowymi MS Office.

Gmina zgodnie z postanowieniami ww. porozumienia otrzymała od inwestora (protokołami zdawczo - odbiorczymi z 29 marca i 17 grudnia 2010 r.) POS²⁶ do projektu MPZP.

²⁴ Glosa do wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego (WSA) z dnia 28 lipca 2010 r., I SA/Bd 498/10.

²⁵ W kwocie tej ujęto również wynagrodzenie (bez możliwości jego wyodrębnienia) za opracowanie projektu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obszarów administracyjnych obejmujących wieś Rybczyzna, Czarna Wieś, część wsi Woznawieś oraz część miasta Rajgród.

²⁶ W drugim terminie przekazany POS został uzupełniony i zaktualizowany o uwagi RDOŚ i PPIS.

W ramach realizacji ww. porozumienia Gmina poniosła wydatki w łącznej kwocie 31,5 tys. zł (w tym 31 tys. zł to koszty opracowania MPZP, zaś 0,5 tys. zł – koszty posiedzeń Gminnej Komisji Urbanistyczno–Architektonicznej), z tego 30 tys. zł (95,3%) zostało zrefundowane przez inwestora, a 1,5 tys. zł (4,7%) sfinansowano z budżetu Gminy.

(dowód: akta kontroli str. 25-29, 497-516)

4.1.2. W latach 2010-2014 Gmina przyjęła od inwestora darowizny w łącznej wysokości 519,0 tys. zł. I tak:

1. W dniu 25 listopada 2010 r. umową darowizny przekazano Gminie kwotę 5 tys. zł z przeznaczeniem na zakup zestawu nagłośnieniowego, którego dokonano 22 grudnia 2010 r.,
2. Dnia 22 czerwca 2012 r. umową darowizny przekazano Gminie kwotę 2,5 tys. zł z przeznaczeniem na zakup namiotu promocyjnego, który zrealizowano 5 grudnia 2012 r.,
3. Umową darowizny z 16 września 2013 r. przekazano Gminie 500 tys. zł na opłacenie pełnej dokumentacji przebudowy ulic: Zabielskiego, Jaćwieskiej, Stanki i Wawra oraz opracowanie dokumentacji i przebudowę (w tym wykonanie nawierzchni bitumicznej) drogi nr 2433 (obecnie nr 129503B), zaś aneksem z 15 stycznia 2014 r.²⁷ przeznaczenie darowizny wykreślono z umowy. Było ono przedmiotem dyskusji na Nadzwyczajnej Sesji Rady Miejskiej 8 sierpnia 2013 r. Burmistrz poinformował radnych, że *„zgodnie z wcześniejszym porozumieniem, firma inwestująca (Polish Energi Partner) jest w stanie na konkretne zadanie inwestycyjne w gminie Rajgród przeznaczyć odpowiednie dofinansowanie w formie darowizny (chodzi o kwotę 0,5 mln zł). Firma chce przed udzieleniem darowizny, aby określić cel, na jaki zostanie przeznaczona”*. Zaproponował, aby za te środki wykonać projekt kompleksowej przebudowy ul. Zabielskiego, Jaćwieskiej, Stanki i tzw. drogi opartowskiej²⁸ oraz wykonać nawierzchnię asfaltową na drodze żwirowej od ul. Ostejki do Podliszewa (tj. drogi nr 129503B). Jak zaznaczył, w przypadku tej ostatniej inwestycji nie chodzi o budowę drogi do jego miejsca zamieszkania, bo znajduje się przy niej kilkadziesiąt innych posesji. W dodatku droga ta została przygotowana pod taką inwestycję, odpowiednio poszerzona i utwardzona kruszywem (...). Radny S.K. zaproponował, aby najpierw przyjąć darowiznę od firmy, a potem określić jej przeznaczenie, lecz wg Burmistrza najpierw musiał być określony cel darowizny.

W toku kontroli NIK były Burmistrz zeznał, że była to jedna z dróg przygotowanych (tj. odpowiednio poszerzonych i z wykonaną podbudową) do utwardzenia nawierzchnią bitumiczną oraz że za te środki nie było można zrealizować od podstaw innej drogi, bowiem wystarczały one na zrealizowanie konkretnie tej, w związku z czym takie przeznaczenie darowizny zaproponował radnym.

Środki, zgodnie z umową, wpłynęły przed dniem 28 lutego 2014 r. Na przebudowę odcinka drogi gminnej nr 129503B (Kolonja Podliszewo) o długości 1,8 km przeznaczono 450,0 tys. zł, tj. 90% otrzymanej od inwestora darowizny. Pozostałe wydatki dotyczyły przebudowy innej drogi gminnej²⁹ na odcinku 0,4 km (36,2 tys. zł) oraz kosztów inspektora nadzoru i wykonania dokumentacji projektowej (13,8 tys. zł). Inwestycje odebrano 27 listopada 2014 r.

4. W dniu 9 czerwca 2014 r. umową darowizny (bez określenia jej przeznaczenia) przekazano Gminie 11,5 tys. zł. Z tego 7 tys. zł przekazano Powiatowi Grajewskiemu (w formie dotacji celowej) na zakup materiałów do remontu chodników przy drodze powiatowej³⁰, zaś 4,5 tys. zł – na wykonanie wiaty przystankowej we wsi Turczyn.

(dowód: akta kontroli str. 19-20, 517-600, 670-674)

²⁷ Aneks nr 2.

²⁸ Tzw. Mała obwodnica Rajgrodu.

²⁹ Nr 102901B, ul. Leśna w Rajgrodzie.

³⁰ Nr 1788B w miejscowości Kosyły.

1. Najwyższa Izba Kontroli zwraca uwagę, że zgodnie z przepisami art. 21 ust. 1 ustawy o planowaniu, koszty sporządzenia MPZP obciążają budżet gminy³¹, natomiast inwestora – jeśli realizuje inwestycję celu publicznego – w części, w jakiej plan jest bezpośrednią konsekwencją zamiaru realizacji tej inwestycji (art. 21 ust. 2 pkt 4). Budowa „Farmy wiatrowej Rajgród FW 6” jako inwestycja celu publicznego została określona w uchwale Nr XXVII/176/09 Rady Miejskiej z dnia 31 sierpnia 2009 r. w sprawie zmiany studium (w późniejszych dokumentach nie była tak nazywana). Według postanowień art. 6 pkt 2 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami³², celem publicznym jest m.in. budowa i utrzymanie ciągów drenażowych, przewodów i urządzeń służących do przesyłania energii elektrycznej. W orzecznictwie sądów administracyjnych przyjęto, że budowa elektrowni wiatrowych nie jest inwestycją celu publicznego, gdyż służą one do wytwarzania i przetwarzania energii, a nie do jej przesyłu³³. Ponadto w świetle obowiązującej linii orzeczniczej, legalność MPZP nie jest jednak zależna od tego, czy za jego sporządzenie zapłaci gmina, czy też prywatny inwestor zamierzający zrealizować inwestycję na terenie gminy. Przeważa pogląd, że skoro koszty sporządzenia MPZP obciążają budżet gminy, to oznacza to, że gmina nie może domagać się ich sfinansowania przez prywatnego inwestora czy mieszkańców, natomiast w sytuacji, gdy inwestor jest zainteresowany przekazaniem darowizny na ten cel, to jest to zgodne z prawem³⁴. Zdaniem NIK sfinansowanie kosztów sporządzenia dokumentacji przez inwestora może stwarzać sytuację konfliktu interesów oraz wpływać na transparentność i bezstronność procedur, zwłaszcza w kontekście udziału społeczeństwa.

2. W ocenie NIK, przeznaczenie darowizny od inwestora głównie na budowę drogi z Rajgrodu do Podliszewa nosiła znamiona konfliktu interesów, w którym o wyborze lokalizacji inwestycji decydować mogło miejsce zamieszkania byłego Burmistrza.

4.2. Prognoza skutków finansowych sporządzenia dokumentów planistycznych oraz uzyskane przez Gminę efekty ekonomiczno finansowe

Opis stanu
faktycznego

4.2.1. W „*Prognozie skutków finansowych uchwalenia mpzp obrębu geodezyjnego Turczyn, Bukowo, Kołaki, Łazarze, Kosiły, Karwowo, Skrodzkie i Wólka Piotrowska Gminy Rajgród*” – opracowanej w styczniu 2011 r. w ramach prac planistycznych związanych z lokalizacją elektrowni wiatrowych – zapisano, że „obciążenia gminy oraz jej dochody związane z uchwaleniem planu zostaną zdyskontowane na dzień wykonania opracowania przy zastosowaniu stopy dyskonta odpowiadającej aktualnej wysokości średniego oprocentowania lokat długoterminowych (4,06%)”. Zdyskontowane na dzień opracowania (tj. 19 stycznia 2011 r.) dochody w ciągu 10 lat miałyby wzrosnąć o 4.921,3 tys. zł, z tego:

- podatki od budynków i budowli wybudowanych na terenie objętych MPZP o 4.784,6 tys. zł (przy zastosowaniu stawki podatku od budowli w wysokości 2%),
- zmiana podatku rolnego lub leśnego na podatek od nieruchomości o 136,7 tys. zł.

W prognozie ujęto również możliwość wystąpienia skutków prawnych i finansowych (bez podawania kwot), jakie Gmina może ponieść w następstwie uchwalenia MPZP. Dotyczyło to określonych w art. 36 ust. 1-3 ustawy o planowaniu przypadków, w których właściciele³⁵ żądają od Gminy odszkodowań lub wykupienia nieruchomości w sytuacji, w której [1] korzystanie z tej nieruchomości lub jej części w dotychczasowy sposób lub zgodny z dotychczasowym przeznaczeniem, stało się niemożliwe bądź istotnie ograniczone [2] wartość nieruchomości uległa obniżeniu. W związku z tym w prognozie dokonano analizy transakcji nieruchomości gruntowych dokonanych na terenie gminy od stycznia 2007 r. do grudnia 2010 r. (kiedy to upłynął rok po przyjęciu uchwały o przystąpieniu do sporządzania MPZP), z której wynikało, iż ceny nieruchomości w tym

³¹ Albo budżety państwa, województwa lub powiatu – w przypadku studium dotyczącego inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym (art. 13 ust. 2) oraz w przypadku planu będącego bezpośrednią konsekwencją zamiaru realizacji inwestycji celu publicznego o znaczeniu odpowiednio krajowym, wojewódzkim i powiatowym (art. 21 ust. 2 pkt 1-3).

³² Dz. U. z 2014 r. poz. 518 ze zm.

³³ Tak m.in. w wyrokach NSA: z 6 września 2013 r. sygn. akt II OSK 886/12, z 3 listopada 2010 r. sygn. akt II OSK 1412/09 oraz w wyrokach WSA w Warszawie z 4 września 2013 r. sygn. akt VIII SA/Wa 985/12, WSA w Bydgoszczy z 24 marca 2010 r. sygn. akt II SA/Bd 33/10 i WSA w Krakowie z 30 stycznia 2009 r. sygn. akt II SA/Kr 735/08.

³⁴ Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Gdańsku z 29 października 2008 r., II SA/Gd 799/07, wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Poznaniu z 1 lipca 2011 r. II SA/Po 482/11.

³⁵ Lub użytkownicy wieczystości.

okresie nie ulegały zmianie. W związku z tym nie planowano obciążeń finansowych wywołanych uchwaleniem MPZP. (dowód: akta kontroli str. 601-643)

4.2.2. Efekty ekonomiczno-finansowe Gminy, wynikające ze zlokalizowania i wybudowania na jej terenie 11 elektrowni wiatrowych przedstawiają się następująco:

- wpływy z tytułu podatku od nieruchomości za 2015 r. zadeklarowane przez Spółkę P w Warszawie mają wynieść 863 tys. zł (2% wartości budowli), tj. średnio 78,5 tys. zł od jednego obiektu elektrowni wiatrowej. Do zakończenia kontroli NIK podatnik wpłacił 364,5 tys. zł (tj. pięć z 12 rat),
 - wpływy z tytułu podatku od gruntu za 2015 r. (do dnia zakończenia kontroli NIK) wyniosły 20,7 tys. zł (tj. 59,5 % łącznej kwoty podatku, wynoszącej 34,8 tys. zł).
- (dowód: akta kontroli str. 465-468, 644-656)

W MPZP, przyjętym uchwałą Rady Miejskiej Nr VI/40/11 z 20 maja 2011 r., pod „Farmę Wiatrową Rajgród FW6” zakwalifikowano – wcześniej użytkowane rolniczo – tereny oznaczone symbolem EW (tereny elektrowni wiatrowych wraz z urządzeniami infrastruktury technicznej, niezbędnej do ich obsługi), a także tereny oznaczone symbolem E (tereny urządzeń elektroenergetycznych – stacji transformatorowej WN/SN). W związku z uchwaleniem MPZP, do Urzędu nie zostały zgłoszone żądania odszkodowań za poniesione rzeczywiste szkody, odszkodowań równych obniżeniu wartości nieruchomości (po jej zbyciu), wykupienia lub zamiany nieruchomości.

(dowód: akta kontroli str. 173-205, 657)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono nieprawidłowość polegającą na przyjęciu i zaakceptowaniu przez Gminę POS do MPZP, która została zlecona i sfinansowana przez inwestora zainteresowanego zlokalizowaniem farmy wiatrowej na terenie gminy. W ocenie NIK wykonanie prognozy przez podmiot wybrany przez inwestora, bez udziału Gminy, potencjalnie negatywnie wpływało na rzetelność i obiektywizm oceny oddziaływania na środowisko realizacji planu, zakładającego powstanie farmy wiatrowej. Zgodnie z postanowieniami art. 51 ust. 1 w zw. z art. 46 pkt 1 ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku, prognozę sporządza organ przygotowujący projekt MPZP.

Były Burmistrz zeznał, że radcowie prawni Urzędu informowali, iż zlecenie i sfinansowanie przez inwestora prognozy jest dopuszczalne (przepisy tego nie zakazują) oraz że zawierała ona wszystkie elementy wymagane w ustawie.

(dowód: akta kontroli str. 19-20, 25-29, 658-659)

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie, mimo stwierdzonej nieprawidłowości, działalność Urzędu w zakresie finansowania dokumentacji planistycznej, wywiązania się z obowiązku sporządzenia prognozy skutków finansowych uchwalenia MPZP i zrealizowania należności podatkowych Gminy. W ocenie NIK wykonanie POS bez udziału Gminy przez podmiot wybrany przez inwestora mogło negatywnie wypłynąć na rzetelność i obiektywizm tego dokumentu.

IV. Wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli³⁶, wnosi o:

1. Wykonywanie, wymaganych art. 14 ust. 5 ustawy o planowaniu, analiz dotyczących zasadności przystąpienia do sporządzenia MPZP i stopnia zgodności przewidywanych rozwiązań z ustaleniami studium oraz zawiadamianie wszystkich właściwych podmiotów o przystąpieniu do sporządzenia dokumentacji planistycznej.
2. Sporządzanie przez Gminę opracowania prognoz oddziaływania na środowisko realizacji MPZP, stosownie do postanowień art. 51 ust. 1 ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku.

³⁶ Dz. U. z 2012 r., poz. 82. ze zm. Ustawa zwana dalej „ustawą o NIK”.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden kierownikowi jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Białymstoku

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 30 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Białystok, dnia 24 czerwca 2015 roku.

Kontroler
Tomasz Pomian
główny specjalista kontroli państwowej

DYREKTOR DELEGATURY
Najwyższej Izby Kontroli w Białymstoku
z up. WICEDYREKTOR
Agata Ciupa

.....
podpis

.....
podpis